'తప్పేమున్నది?'

ఆయన పేరు హనుమయ్య. చాలమంచి బ్రాహ్మడు. అట్టే చదువుకున్నవాడు కాదు. చదువంటే ఇంగ్లీషని కాదు. తెలుగుకూడ నట్లులేకుండా చదువలేడు. అక్షరాలు గుర్తుపట్టి మెల్లెగా వెళ్ళదీసినా చదివినదాని అర్థమసలే తెలియదు. మంచిబలశాలి. కాయకష్టమెంతైనా పడగలవాడు. కొద్ది భూవసతి ఉన్నది.

ఆయన భార్య పేరు మహాలక్ష్మమ్మ. ఆమె హనుమయ్యగారికంటె ఉత్రాణీగా అవుపడుతుంది. ఏదైనా వస్తువు ఇంట్లోకి కావాలని హనుమయ్యగారికి తోచి తీసికొనివచ్చిన తర్వాత ఇరుగుపొరుగమ్మలక్కలతో "ఏమేవ్! కావమ్మ!! ఫలానివస్తువలేక ఇంట్లో మహా అవస్తపడుతున్నామే. నిన్న కంచరవాళ్ళొచ్చారు. అప్పుడు మీఅన్నయ్యతో చెప్పి ఇది కొనిపించానే." అని లేనిపోని పెత్తనం నెత్తినవేసుకొనేది. నిజానికి ఆవస్తువు కొనేవిషయంలో ఆవిడ అభిప్రాయమైనా పుచ్చుకునేవాడు కాదు హనుమయ్యగారు. ఆమె ప్రతివిషయంలోనూ ఇంతే.

ఈదంపతులకు ముగ్గురు మగపిల్లలు, ఏడుగురు ఆడపిల్లలు- వెరశి పదిమంది.

కాపురం పెద్దదైంది. ఉన్నభూవసతితో ఎనిమిది నెలలగ్రాసం గడుస్తుంది. తక్కిన నాలుగు నెలలకు సరిపోను సంపాయించాలి. అందుకుగాను స్వంతవ్యవసాయం మొదలుపెట్టాడు హనుమయ్యగారు. శక్తికిమించి కష్టపడేవాడు. కాని అదృష్టము చిన్నచూపు చూచింది. కూలిమళ్ళితే గొప్ప. అదీ చేతిదిపడితే లంగు. ఇతరులకంటె ఎక్కువకష్టమే పడేవాడు. గ్రహవీక్షణ సరిగా లేకపోతే కష్టానికి తగినఫలితమురాదు. బ్రాహ్మణవ్యవసాయమన్నమాట సార్థకమైంది. దెబ్బతిన్నాడు బ్రాహ్మడు.

మొదటిముగ్గురికూతుళ్ళ పెళ్ళిళ్ళుచేశాడు. తాను దమ్మిడీకట్నము ఇవ్వలేదు దమ్మిడీపుచ్చుకోలేదు. సాలంకృతకన్యాదానాలు చేశాడు. బ్రాహ్మడు బీదతనంలో ఉన్నా శాస్త్రోక్తంగా చేశాడన్నారంతా. తరువాత ముగ్గురికూతుళ్ళపెళ్ళి ఎదురుకెదురిచ్చి ముగ్గురికొడుకులపెళ్ళిళ్ళుకూడా పూర్తిచేశాడు. శాస్త్రోక్తముగాకపోయినా ఇంతకంటె చేయతగ్గది లేదన్నారంతా.

దానాదీనా రెండువేలపైకి దాకొన్నది అప్పు. ఏ సంవత్సరం రాబడి ఆసంవత్సరం తిండికి చాలక అప్పు తీసుకురావలసివస్తున్నది. పెద్దపత్రంలోకి ఏమాత్రం చెల్లులేకపోగా కొత్తఅప్పులు బలమౌతున్నవి. అప్పులకు వడ్డీలు పెరుగుతున్నవి. కొద్దిరోజులలో ఉరుముముణిగేట్టు తోస్తున్నది. బుడిత్తోట్లోపడ్డ ఎలుకలాగా కొట్టుకుంటున్నాడు హనుమయ్యగారు. ఏమీతోచక కొట్టుకోటమే నిలిచిందిగాని మార్గమేమీ అవుపడలేదు. కాని మహాఆవేదన పడుతున్నాడు.

* * *

శేషగిరిరావుగారు యఫ్. ఏ పరీక్షలో ఉత్తీర్ణులై కోర్టుయిలాకా ఉద్యోగముచేశాడు. మంచిదైవభక్తిగలవాడు. వేదాంతంలో కొంతవరకు పరిశ్రమచేశాడు. ఉద్యోగరీత్యా బాగాడబ్బుసంపాదించి బెజవాడలో చక్కని మేడగట్టాడు. మేడగాక పైగా పదిపదిహేనువేల రూపాయలు కిమ్మతుగల ఆస్తి సంపాదించాడు. చనిపోయినా, జ్ఞాపకమువచ్చినప్పుడు "మహా దొడ్డమహారాజు. చల్లనివేళ తలపుకువచ్చాడు, చెయ్యెత్తిదణ్ణంపెట్టొచ్చు" నంటూ రాయనను గురించి.

ఆయనభార్య కామమ్మ గయ్యాళిగచ్ఛపొడ. ఆమెనుచూస్తే ఆయన హడలిపోయేవాడు. ఆమహాతల్లి కన్నకన్నవాళ్ళకాళ్ళు పట్టుకొని, అవుపడ్డ రాయికీ రప్పకల్లా మ్రొక్కి కన్న దొకసుపుత్రుణ్ణి.

వాడికి ఇరవయ్యేండ్లనాటి సంగతిది.

మనిషియావత్తూ నాలుగున్నరడుగుల పొడవుంటాడు. తలకాయ పసిపిల్లవాడి తలకాయంత లావుంటుంది. మోహం కోతిని గెలిచితెచ్చుకున్నాడు. కళ్ళు,

ముక్కు, నోరు, అన్నీ ఉన్నవి ఉత్తములు. నోరు చక్కగా అన్నంతినడానికి పనికివస్తుంది. మాట్లాడబోతే గంటకోమాట బయటపడుతుంది. అదైనా సొంతంగా మూగిగాక, సొంతంగా రాగగాక సంగిమాటలు. చేతులు మెలికిపోయి మధ్యకు వంకరపోయిన మిల్లిగరిటెల్లా గుంటవి. కాళ్ళు మోకాళ్ళదగ్గర వంకర. సాఫీగానిలబడలేడు. అడుగుపెడితే అడుగడుగుకు పడిపోతాడేమోననిపిస్తుంది. కాని పడిపోకుండా నడవడం చాలామంది చూశారుట. వాళ్ళమ్మ చెప్పడంమాత్రం "మా అబ్బాయి ఇవ్వాళ పాలెంవెళ్ళి పెరుగు తెచ్చా"డంటుంది. ఆ పిల్లవాడికి మొత్తంమీద ప్రపంచధోరణి ఏమీలేదు. కాకపోతే "అబ్బాయి! ఇదిగో నెయ్యి" అంటే చెయ్యిపట్టి "శెయ్యి" అంటాడుగనుక మనిషి అనుకోవాలె.

ఈసుపుత్రుడివల్ల తనభర్తకోవసాగవలెనని కామమ్మగారి ఆశయం. అందువల్ల అనేకవిధాల ప్రయత్నం చేసింది పెళ్ళిచేద్దామని. ఎవ్వరూ ఇచ్చారుకారు.

విచారణవల్ల హనుమయ్యగారి దగ్గర ఒకపిల్ల ఉన్నట్టు తెలిసికొన్నది. పనీపడా వాళ్ళ వూరువెళ్ళి హనుమయ్యగారిని కలుసుకొని మాట్లాడి "మాఅబ్బాయికి పిల్లనిస్తే రెండువేలరూపాయలిస్తా"నన్నది.

పిల్లవాడిసంగతంతా తెలుసు హనుమయ్యగారికి. ఇల్లాంటిపని ఇదివరకెప్పుడూ చేసినవాడుకాడాయన. ఇదివరకు చేసినవన్నీ సాలంకృత కన్యాదానాలు. దమ్మిడీపుచ్చుకోలేదు, దమ్మిడీయివ్వలేదు. ఇప్పుడీగడ్డి ఎట్లాతినేదా అనిపించింది. "ఇదివరకెన్నివేలు నా కుటుంబానికి ఖర్చుకాలేదు! ఇంకా ఎన్నివేలుకావు!! వెధవ ఈరెండువేలూవచ్చి నన్ను ఉద్ధరిస్తవా? ఉద్ధరిస్తేమాత్రం నాకుగాను ఒకచిన్నపిల్లగొంతు అజన్మాంతం కోయ్యనా? ఛీ! ఈపనినేను చెయ్య"ననుకొన్నాడు. ఈవిషయం వినగానే కలిగిన భావాలివి.

తిరిగి ఆలోచించాడు. "రెండువేలిస్తానంటున్నది కామమ్మగారు. రెండువేలతో అప్పు చాలావరకు తీరిపోతుంది. చాలాభారము తగ్గుతుంది. ఎల్లకాలం ఆడపిల్లలు నాయింట్లోఉండరు. వాళ్ళయిళ్ళకు వాళ్ళు కాపురాలకు వెళ్ళుతారు. ఖర్చుతగ్గడానికి అవకాశమున్నది. అప్పుడు సంవత్సరానికింతని మిగిలిన అప్పు తీర్చ-కాని కూతుళ్ళు వెళ్ళితే కోడళ్ళు కాపురాలకువస్తారు. సంవత్సరానికొకసారి ఏకూతురినో ఒక కూతురుని పురుడుకో పుణ్యానికో తీసుకురావలసి ఉంటుంది. కనుక ఖర్చుతగ్గడానికి అవకాశంలేదు. కామమ్మగారి కొడుక్కు పిల్లనిస్తే వారు రాస్తిపరులుకావడంచేత తన కాపురంఖర్చులు, పైయితరఖర్చులు వాళ్ళింట్లోజరుపుకుంటూ అప్పుహాయిగా తీర్చుకోవచ్చు. పైగా కామమ్మగారు ఎట్లాఅయినా ఆడది. తానజమాయిషీ చేయవచ్చు." ఈ అభిప్రాయాలు ఆయనమనస్సుకెంతో ఉత్సాహమిచ్చినయి. దానినుండి తప్పించుకోలేకపోయినాడు.

ఈ అభిప్రాయానికి అనుకూలంగా ఆలోచించడానికి మొదలుపెట్టాడు. 'పిల్లకుమాత్రంఏమి? పెద్దమేడ. ఇల్లంతాగచ్చు. దొడ్లోబావి. కాలుబయటికి కదపాలిసిన అవసరంలేదు. కావలసినన్ని సొమ్ములుపెట్టుకోవచ్చు. ఎండకాలంలో మేడమీద హాయిగా పడుకోవచ్చు. సంవత్సరానికి పదిపుట్ల గింజలొస్తవి. తానింత తిని ఇతరులకింత పెట్టవచ్చు.'

"సరే" నన్నాడు హనుమయ్యగారు. లలితకు — హనుమయ్యగారి కనిష్ఠపుత్రిక — కామమ్మగారి కుమారుడికి మహావైభవంగా వివాహమైంది. బ్రాహ్మడు చెయ్యరానిపని చేశాడన్నారంతా.

* *

తరువాత ఆరుసంవత్సరములనాటికథ.

లలితకు తల్లిపోలికవచ్చింది. చాలతెలివిగలపిల్ల. సంస్కృతం, తెలుగుసాహిత్యాలలో చక్కని ప్రవేశం కలిగించుకుంది. రెండుభాషలలోనూ గొప్పగొప్ప ప్రబంధాలుచదివి లలితభావాల నలవరుచుకుంది. "పతేదైవమని, పాతివ్రత్యమే సతికి భూషణమని" ఉత్తమగ్రంథాలుద్ఘాటిస్తున్నవి.

లలిత కిప్పుడు పదిహేనోయేడు. అత్తవారింట్లో కాపురంచేస్తున్నది.

కామమ్మగారు వంటచేసి రాత్రి ఏడుగంటలకు కుమా

రుడికి భోజనం పెట్టారు. లలితభర్తను చేయికడుక్కోను నీళ్ళు, తుడుచుకోను తుండుగుడ్డయిచ్చి ఆవిస్తట్లోనే కూర్చొని భోజనంచేసింది. తరువాత ఇంట్లో పనిపూర్తి చేసి బయటికి వచ్చింది.

సాయంత్రం అయిదుగంటలకు తలదువ్వుకొని జారుజెడవేసుకున్నది. కాని యిప్పుడుమళ్ళీ అద్దంముందుకు వెళ్ళి చెంపలుదిద్దుకున్నది. పమిటకొంగుతో నుదురు, కళ్ళక్రింద, ముక్కుమీద గట్టిగాతుడుచుకుని మళ్ళీ అద్దంలో చూచుకున్నది. కాటుక పెట్టుకోనిలోపముస్పష్టముగా అవుపడ్డది. వెంటనే బొట్టుపెట్టెలోనుంచి కాటుకకాయతీసి చక్కగా తీర్చినట్లు కాటుకపెట్టింది. మళ్ళీ చూచుకున్నది తననుతాను అద్దంలో. బయటికిపోయి పూలతీగనున్న ఎర్రనిపూలు ఆకులతోకూడ కలిపి పట్టెడైతే జడలో తురుముకున్నది. లోపలికివచ్చి పెట్టె తీసి అదికాదని ఇది, ఇదికాదని అది నాలుగుచీరలు కాదని బ్లు ఆగ్రాచీర బాగున్నదని కట్టుకున్నది. తననుతాను అద్దంలో నాలుగోసారిచూచుకున్నది. తనఅందానికి తానే ముగ్ధురాలైపోయింది ఏవేవో భావాలు ఒక్కసారిగా ముసురుకొని వచ్చిన ఆమెకు. ఆగలేక ముందు కొకఅడుగువేసింది. కాని చీరెకట్టుకుంటున్నప్పుడు తలకుతగిలి తలచెరిగినట్లు తోచింది. మళ్ళీ వెనుకకువచ్చి తలచక్కగా దువ్వుకున్నది. దువ్వుకుంటూతన ప్రతిబింబాన్ని చూచినప్పుడు ఏఇంతభావాలువచ్చినవో, కంటివెంట ఒకనీటిబొట్టు జారింది ఆమెకు. కొలకులనుంచి చెక్కిళ్ళమీదికి జారిన కన్నీరు తుడుచుకుని బయలుదేరింది తనదైవాన్ని సంతోష పెట్టడానికి.

మంచముమీద ఒకప్రక్కకుఒదిగి పడుకొని నిద్రపోతున్నాడు భర్త. మెల్లగా తట్టిలేపింది. అందరకువలెనే కళ్ళునలుపుకుంటూ, ఒళ్ళువిరుచుకొని, ఆవులించి నిద్రలేచాడు. "తనభర్తకూడ మనిషే. అట్టేభయపడవలసిన అవసరములే"దనుకున్నది. తమలపాకులు సేవింపనిచ్చింది. మేకమాదిరి నములుతున్నాడు. తానూ సేవించింది అధరోష్ఠము ఎర్రగా దొండపండులాగ పండి తన అందాన్ని ద్విగుణీకృతముచేసింది. మంచముదిగి ఊదుకడ్డీలు వెలిగించింది. అవి గదంతా కమ్మనివాసనలు వెదజల్లుతున్నవి. అత్తరుబుడ్డితెచ్చి అతనిమీద కుమ్మరించింది. తాంబూలసేవనముకాని, వాటిసౌరభాలుకాని అతనిలో ఏమీకదలిక కలిగించలేదు. ఈకమ్మనివాస

నలు లలిత తలకెక్కినవి. తాంబూలసేవనం వాటికి తోడైనది. దీనా, దానా ఆమెకు పిచ్చెత్తుతున్నది. మంచముమీదికివచ్చి అతనినిగట్టిగా ఆనుకుని కూర్చొని తన మృదులహస్తముతో అతనిదేహాన్ని వివిధప్రదేశాల తాకింది. ఆస్పర్శాసుఖానికి ఆమెఒళ్ళు జలదరించింది. కనులు విశాలములైనవి. ముక్కుపుటము లదురుతున్నవి. హృదయముతటతట కొట్టుకుంటున్నది. కాళ్ళు వణుకుతున్నవి. అతనిలో ఏమికదలికలేదు. ప్రాపంచికసౌఖ్యాలు తననుకదపజాలని ఋషీశ్వరుడులాగున్నాడు. తనచేత్తో ఆమె అతనిప్రక్కను తాకీతాకకుండా అతనికి గిలిగింతపెట్టింది.

“ఏమిటీ చక్కిలిగిలి పెడతావు” అన్నాడు అతను నంగిమాటలతో కోపంగా.

తానుప్రేమించేది చెక్కగాని, రాయిగానిగాదు. పైకగపడకుండా లోనణగిఉన్న యౌవనాని కుద్వేగం కలిగించగలనేమోనని ఆశకలిగింది. తనహృదయోద్వేగాన్నాపుకోలేక పైబడి ముద్దుమీదముద్దుగా వేయిముద్దులు పెట్టుకున్నట్టు పెట్టుకున్నది. పెట్టుకుంటున్నకొద్దీ తన్నుతాను మరచిపోతున్నది. తల దిమ్మెక్కినది. ముచ్చెమటలు పోసినవి. ఒళ్ళంత గజగజ వణికిపోతున్నది. ఒళ్ళువేడెక్కింది. అతన్ని కౌగిటిలోకి తీసుకొని ఎదురురొమ్ముకు గట్టిగా అదుముకొన్నది. కళ్ళు వాటంతటవి మూసుకుపోయినవి. పెదవులు కదలుతున్నవి. ఒకక్షణమాత్రం అతనికౌగిటిలో చైతన్యములేని ఒకపదార్థములాగుండిపోయింది. అతనిలో మాత్ర మేమీ కదలికలేదు.

కౌగిలివిడిచి, ప్రక్కకుతిరిగి కళ్ళుతెరిచేటప్పటికి జలజలాజారింది కన్నీరు.

“నన్ను ఇలాంటివాడి కెందుకివ్వాలి తనతండ్రి ఎరిగెరిగి?” తనమీదతీసుకున్న రెండువేల రూపాయలు ఆయన్నేమి బాగుచేసినవి? ఆయనస్థితి ఇప్పటికీ అప్పటికీ ఏమీ తేడాలేదే? ఉంటేమాత్రం తన్నిలా అన్యాయంగా గొంతుకోయడాని కాయన కేమధికారమున్నది? ఆయన్ననడమెందుకు? పాపము! నాపూర్వకర్మఫలితమిది. క్రిందటిజన్మలో ఎవరికాపురానికి ఏంచేటు తెచ్చానో? ఈజన్మలో ఇది అనుభవించకతప్పదు. ఈ జన్మ కిక యింతే.” ఈతుది అభిప్రాయాన్ని సహించలేకపోయింది. తనయౌవనోద్రేకాన్ని ఎట్లా ఆపుకుంటుంది. ఎన్నాళ్ళని ఇట్లా ఉండగలుగుతుంది. ఏక్షణానికి ఏమితప్పుచేస్తుందో, ఏంపాపము మూటగట్టుకుంటుందో. హృదయం పగిలిపోతున్నది. ఒకపావుగంట మంచంమీద బోర్లపడుకుని వెక్కివెక్కి ఏడ్చింది. తలక్రింద తలగడ తడిముద్దయింది.

పైకి ఏడ్చినందువల్ల మేఘంలేని ఆకాశములాగయింది తనహృదయము. అక్కడ అప్పుడేవిధమైన భావాలులేవు. హృదయానికి శూన్యత్వమావేశించింది. ప్రపంచంలో శూన్యప్రదేశ మెక్కువసేపుండడానికి వీల్లేదు. క్రొత్తభావాలు తరుముకొస్తున్నవి. వాటిని తోసివేయడానికి మంచందిగి బీరువాలోనుంచి చేతికొచ్చిన పుస్తకంతీసింది. మహాభారతము ఆదిపర్వము చేతికొచ్చింది. కళ్ళుమూసుకుని పుస్తకంతెరిచిచదివింది.

పాండురాజు తనకుగాను ఏదేవుణ్ణయినా ఉపాసించి కుమారులను కనమని బ్రతిమాలుతున్నాడు కుంతిని. ఆమె తప్పని అనుమానించింది. పాండురాజు, భర్త ఆజ్ఞాప్రకారం జేస్తే తప్పుగాదని సప్రమాణంగా నిరూపిస్తున్నాడు. కుంతి చాలసేపు పరపురుషుణ్ణి సంతానమివ్వమని కోరడానికి ఒప్పుకోలేదు. పాండునృపతి ఉదాహరణలమీద ఉదాహరణ లిస్తున్నాడు. ఒకంతకు కుంతి ఒప్పుకున్నది. తనకు దూర్వాసమహాముని యిచ్చిన మహామంత్రంయొక్క ఉపాసనాఫలితంగా ఏదేవుడి దయనైనా పొంది కుమాళ్ళను కంటానని వాగ్దానము చేసింది పాండురాజుకు.

అసహాయులకు దేవుడే సహాయం. లలిత కాకథలో దేవుడుతనకు చూపించినదారి కనుపడ్డది. సన్నని ఆమె పెదవులమీద చిరునవ్వు తాండవమాడింది. హుషారుగా లేచి మంచము సమీపించింది. నిద్రపోతున్న భర్తను గట్టిగా తట్టిలేపి “నీకు కొడుకులు కావలెనా?” అన్నది ఆవేశంతో. అతని కేంఅర్థమైందో, ఏంకాలేదో “ఆ” అన్నాడు. “ఆ అంటే కావలెనా” అంది. “కావలె” నన్నాడు. ఆమెముఖం తేజోవంతమైంది.

* * *

వీరింటికి ప్రక్కనే నివసిస్తున్నాడు కృష్ణమూర్తి. కలెక్టరాఫీసులో గుమాస్తా. పచ్చగా, సన్నగా ఉంటాడు. అతని క్రాపింగు మొహంమీదికి వాలిఉంటుంది. వెంట్రుకలలోనుండి అతను పెట్టుకున్న ఎర్రనిసిందూరపుబొట్టు అవుపడుతూఉంటుంది. అతనిముదురు వెంట్రుకల చాటున దోబూచులాడుతూ ఉంటుంది. అతని మొహానికి అందం అతనికళ్ళు. మనిషిచాలా నాజూకుగా ఉంటాడు. అతనుండే ఇల్లు కామమ్మగారి వసారాలోకి కనపడుతూ ఉంటుంది.

సాయంత్రం 5 గంటలయింది. లలిత చక్కగా సింగారించుకొని వరాండాలో బెంచిమీద కూర్చొని ఏదోపుస్తకంచదువుతున్నది. కృష్ణమూర్తి ఆఫీసునుంచి వచ్చి కోటువిప్పకుండానే తనవాకిట్లోనిలుచుని లలితవైపు చూస్తున్నాడు. "చాలాచక్కనిపిల్ల. అన్యాయం జరిగిం"దనుకున్నాడు. లలిత చదువుతున్న పుస్తకం మీదినుంచి కళ్ళుఎత్తి చూచింది. ఇద్దరిదృష్టులు కలిసినయి. వెంటనే తలవాల్చింది లలిత. మరల ఎత్తేటప్పటికి కృష్ణమూర్తి తనవైపే చూస్తున్నాడని గ్రహించింది. ఆమెకు తెలియకుండానే ఆమెకన్ను చలించింది, ఓరచూపు చూచింది. మరుక్షణమే తననుగురించి అతడేమి దురభిప్రాయపడతాడోనని భయపడ్డది. ఆమె కనుసైగచూచిన కృష్ణమూర్తి తను భ్రమపడ్డానేమోననుకున్నాడు. అయినా తెలుస్తుందిగదా అని తన్నామె చూచినప్పుడు చిరునవ్వునవ్వాడు. ఆమె ముద్దులొలికేటట్లు నవ్వింది.

మరునాడే కృష్ణమూర్తి భార్య ఏదోసాకుమీద పుట్టింటికి పంపాడు. అదిమొదలు రెండునెలలు లలితాకృష్ణమూర్తులు స్వర్గసౌఖ్యాలనుభవించారు. లలిత తన సాహిత్యజ్ఞానంతో ప్రేమను అలంకరించింది. రసజ్ఞుడై కృష్ణమూర్తి దాని ఉత్కృష్టతను మనసార గ్రోలినాడు. లలిత గర్భవతియైనది. నవమాసస్ఫూర్తై శుభలగ్నాన చక్కనికుమార్తెనుకన్నది. పిల్ల అచ్చంగా కృష్ణమూర్తిపోలిక. లలిత ముచ్చటపడి "కృష్ణ" అని నామకరణం చేయించింది పిల్లకు.

తనభర్త అనుజ్ఞప్రకారం ఆయనతోవ కొనసాగే ఏర్పాటు జరుగలేదు.

కృష్ణమూర్తికి రేపల్లె తాలూకాఫీసుకు బదిలీ అయింది. ఆయనఉన్నయింట్లోకి ఆనందరావని బి.ఎ. యల్.టీ., స్కూలుమేష్టరు వచ్చాడు. ఆయనభార్యను, కనడానికి పుట్టింటికి పంపించి ఒక్కడూ ఆ యింటిలో ఉంటున్నాడు. సామాను వెనుకగదులలో సర్ది, ముందు రెండుగదులు తానుపయోగించుకుంటున్నాడు. ఆనందరావుగారు స్ఫురద్రూపి. కొంచెం బొద్దుగాను, పొట్టిగాను ఉంటాడు. చక్కని తీరైన మీసాలు ఆయన అందాన్ని ఎక్కువజేస్తున్నవి.

ఒకవారంరోజులలోనే లలిత, ఆమెభర్తల మధ్యనున్న సంబంధాన్ని పూర్తిగా గ్రహించాడాయన. కాని లలితకు కుమార్తెకలిగింది. 'అవును, పాపం! ఎవరైతే మాత్రం ఎన్నాళ్ళని ఊరుకుంటారు. తప్పేమున్నది గనుక' అనుకున్నాడు. ఆనందరావుగారిభార్య అక్కడ లేకపోవడంమూలాన లలితాఆనందరావులకు స్నేహం కావడం ఎక్కువరోజులు పట్టలేదు. భార్యప్రసవమై పిల్లవాడికైదోనెలవచ్చి తీసికొనివచ్చేదాకా వారిద్దరూ మేఘాలమీద ఆడిపోయినారు. పరిచయంవల్ల లలిత తెలివితేటలను ఆనందరావు గ్రహించాడు. భగవంతుని ఎదుట తనేమైనా తప్పుచేస్తున్నానేమోనని ఆనందరావుకు తోచినప్పుడు లలితనుజూచి "ఇంత చదువుకున్నదానివి కదా! ఈపనిచేయడం తప్పుకాదా? దీనికి దేవునిదగ్గర ఏంప్రత్యుత్తరం చెబుతా"వంటే ఆమె తన స్థితిని తెలియజేసి తనయిప్పటిస్థితి తనభర్త అనుజ్ఞాప్రకారమే కాని ఇతరముకాదని సమాధానముచెప్పింది.

లలితకు రెండోసారి గర్భమై, పదినెలలు నిండిన పిదప ఒకకుమారుడు కలిగినాడు. చిదానందం అని నామకరణం చేయించింది లలిత. ఆనందరావు కుమారుడిని, లలితకుమారుడిని ఒకేబళ్ళోకి పంపారు. చిదానందం తెలివితేటలుచూచి పరవశుడైపోయేవాడుపాధ్యాయుడు.

కామమ్మగారు మనుమడినిచూచి ఉప్పొంగిపోయేది.

— మొదలి సీతారామస్వామి, బి.ఎ.